

Op de set van 'Tot altijd'

Binnen enkele maanden komt de nieuwe langspeelfilm van Nic Balthazar uit in de bioscoop. Een film gebaseerd op het waar gebeurde verhaal van MS-patiënt Mario Verstraete die van het recht op euthanasie zijn laatste levensdoel maakte. Hoe brengt de ploeg van Nic Balthazar dit moeilijke thema in beeld? Maczima had de eer om een opnamedag bij te wonen en bij de acteurs te peilen naar hun inzet en betrokkenheid.

Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad vooraleer we een opnamedag konden bijwonen. In overleg met de filmverdelers Kinopolis Film Distribution beslisten we om op een vrijdag naar het Nederlandse Cadzand te trekken, waar zomerse scènes in de duinen, op het strand en in een strandbar worden opgenomen. Maar de weersvoorspellingen halen de planning overhoop, waardoor we uiteindelijk een dag eerder naar Cadzand rijden. Als we er aankomen, is het allesbehalve zonnig. De figuranten die waren opgeroepen om in zwemshort en badpak te genieten van een dagje strand, zitten verkleumd te wachten in een tent. Geen opnames dan maar? Toch wel. De scène die laatst geprogrammeerd stond, is een scène in het toilet. Zon of geen zon, dat heeft voor die scène geen enkel belang. Daarom draait de eerste regieassistent de dagplanning om, in de hoop dat de zon zich later op de dag wel zal laten zien.

● Wat voorafging

Om de scène in het toilet te kunnen situeren, nemen we even het scenario erbij. Wat is voorafgegaan? In het begin van de film maakt de kijker kennis met vier twintigers die studeren in Gent: Mario (Koen De Graeve), Thomas (Geert Van Rangelberg), Speck (Iwein Segers) en Lynn (Lotte Pinoy). Een hecht viertal dat met volle teugen van het leven geniet. Thomas wordt dokter, Speck filosoof. Lynn verdwijnt uit het zicht. Mario heeft theatrale plannen voor een beloftevolle carrière in de Gentse politiek. Enkele jaren later krijgt hij de diagnose MS. Zijn vriend en huisarts Thomas maakt zijn aftakeling van dichtbij mee. Thomas kan Lynn overhalen om de oude vriendschapsbanden met Mario weer aan te halen. De twintigers van weleer zijn dertigers geworden. Mario geeft aan dat hij euthanasie wil zodra het leven voor hem die naam niet meer waardig is. Thomas, Lynn en Speck willen aan

Mario tonen wat het leven wel nog waard is en trekken met hem op uitstap naar zee. Het groepje van vier is een groepje van acht geworden, met onder andere Mario's zoon Milan (Felix Maesschalck) die de rolstoel van zijn papa voortduwt en Mario's kinesist Glenn (Ben Segers). Na een dagje op het strand belanden ze in een strandbar waar voetbalsupporters in de ban zijn van de vriendschappelijke interland België-Nederland die rechtstreeks wordt uitgezonden op de televisie (een historische wedstrijd die zou eindigen op een historische 5-5). Mario en zijn vrienden vervoegen de Belgische supporters. Veel leute en plezier, maar niet voor Mario, die plots geconfronteerd wordt met een naar gevolg van zijn ziekte en zich een weg naar de toiletten baant.

● Bijzonder misverstand

Na enkele repetities maakt de cast zich klaar voor de opnames. Nic Balthazar geeft als regisseur de laatste instructies aan de acteurs: "Het is de eerste keer in de film dat we Mario echt triest zien, houd voldoende rekening met die tristesse".

Technisch gezien is het onmogelijk om de opnames mee in de smalle toiletgang te volgen, dus verzamelen we rond het scherm van de scriptdame. Stilte a.u.b. Iedereen klaar? En actie! Mario stormt het toilet binnen en sluit de deur. Thomas, Lynn en Glenn bonken op de deur en smeken om binnengelaten te worden zodat ze hun vriend kunnen helpen. De deur zwaait langzaam open, in de halfdonkere ruimte zit Mario met gebroken blik. Er valt een stilte die minutenlang duurt. Is dit de bedoeling? Neen, want na de 'cut' barst iedereen in lachen uit. Als we later op de dag aan Koen De Graeve vragen wat

er precies aan de hand was, legt hij uit dat het om een misverstand tussen hem en Nic Balthazar ging. “Nic had vlak voor de opname sterk benadrukt dat ik de scène heel ingetogen en klein moest spelen. Ik had begrepen dat ik mijn tekst niet meer moest zeggen. De camera bleef maar draaien. Iedereen dacht: dit is een bijzonder moment, maar eigenlijk was het gewoon een bijzonder misverstand”. De ingetogen sfeer komt snel terug. Als Koen De Graeve bij de volgende opname toch zijn tekst opzegt, beseft iedereen op de set dat de toilet-scène inderdaad intriest is. We horen Mario zeggen: “Ik probeer hè. Echt. (...) Voor mijn ma en pa. En voor Milan en voor jullie. Het schoon weer spelen... Superman spelen. Maar 't is donker aan het worden gasten. 't Is zo donker aan het worden”. Op de set is het muisstil. Zelfs de zee lijkt even haar adem in te houden.

“Levenskwaliteit is geen exacte wetenschap”

“*Tot altijd* gaat met naam en toenaam over iemand die werkelijk geleefd heeft. Dat geeft een bijzondere dimensie aan deze film. Ik probeer mijn personage nog juist te typeren dan in andere films, omdat ik weet dat er mensen zullen kijken die de echte Mario Verstraete goed tot zeer goed gekend hebben.

Nic (Balthazar, red.) en de spelers gaan volgens mij met veel respect en gevoeligheid met deze gedachte om. Daarnaast is het aan ons om ons het verhaal toe te eigenen. We zijn met nog grotere inzet dan anders op zoek gegaan naar feiten om ons te ‘vullen’.

Ik heb redelijk wat gesprekken gevoerd met MS-patiënten, niet alleen om de fysieke noden en ongemakken te bespreken, maar ook om ze op psychologisch vlak om raad te vragen. Hoe gaan zij door de verschillende stappen van de ziekte? Welke moeilijke momenten hebben zij gehad? Welke vreugdes kennen zij in het leven? Wie steunt hen het meest? Die gesprekken zijn een enorme bron van inspiratie.

De euthanasie van de echte Mario heeft heel wat beroering veroorzaakt. Ik ben niet bang dat *Tot altijd* het debat over euthanasie opnieuw zal aanwakkeren, ik hoop dat eigenlijk. Het is niet omdat euthanasie nu wettelijk geregeld is, dat daarmee alle problemen van de baan zijn. De lijn blijft heel dun. Euthanasie is niet iets wat de patiënt opeens uit het niets beslist. Het afwegen van levenskwaliteit of het totaal uitzichtloze, doet hij samen met andere mensen: dokters, familieleden...

Het is me trouwens niet om het debat op zich te doen, wel om het levenslange gesprek dat ieder van ons voert. Een gesprek met jezelf, met je omgeving. Wat is er na het leven? Hoe aanschouw je dat? Wat geeft je kracht? Wat geeft zin aan dit leven? Voor sommigen is dat hun geloof. Voor anderen is dat de combinatie van hun geloof met de kwaliteit van het leven. Voor nog anderen is het dat laatste alleen.

We kunnen boeken vol schrijven over wat levenskwaliteit is, maar het is geen exacte wetenschap. Het is voor iedereen anders. De kwaliteit ligt voor iedereen in andere gradaties en andere nuances. Ik denk dat voor de meeste mensen zelfredzaamheid als volwassen mens redelijk hoog aangeschreven staat. Het besef dat hij niet meer in de meest elementaire noden kan voorzien en almaar meer verworvenheden moet afgeven, is voor Mario een enorme domper op de vreugde. Incontinentie is heel vernederend voor hem. Maar dat betekent niet dat iedereen dat zo ervaart. De scène in het toilet doet bij Mario het besef groeien dat de vorm van MS die hij heeft, een ziekte is zonder hoop op verbetering. Vanaf dan gaat hij met een heel grote vastberadenheid af op zijn uiteindelijke streefdoel: op een menswaardige manier afscheid kunnen nemen van de dingen en de mensen die hem het grootste plezier geven in het leven. Veel mensen vragen me of ik als mens hetzelfde zou doen als mijn personage. Ik denk van wel. Ik vind het in elk geval een absoluut voorrecht om te kunnen kiezen of je in die omstandigheden verder leeft of niet”.

● Zonnige duinenwandeling

Nadat de toiletscène meerdere keren is gespeeld en opgenomen, is de crew aan een welverdiende middagpauze toe. Sommige acteurs stellen hun lunch even uit en laten zich interviewen door TV Limburg en Maczima. Andere acteurs kiezen het zekere voor het onzekere en zorgen eerst voor de versterking van de innerlijke mens. Intussen probeert de zon de wolken weg te duwen. Als bij wonder klaart het plots helemaal op zodat de strandfiguranten eindelijk in actie mogen schieten. Acteurs, figuranten, schminksters, technici... verhuizen naar de duinen waar ze worden gadeslagen door nieuwsgierige voorbijgangers. De duinenwandeling moet vanuit verschillende standpunten opgenomen worden. De scène lijkt zich eindeloos te herhalen, maar de ervaren acteurs laten zich niet van hun stuk brengen. Als we de set verlaten, is de afgehuurde strandbar ingepalmd door een stel lawaaiige voetbalsupporters. De oranje attributen verraden voor welke ploeg ze straks zullen supporteren...

"Speck staat heel filosofisch in het leven. Als goede vriend van Mario probeert hij alles te verlichten, te ironiseren en te relativeren. Hij toont als een van de eersten begrip voor de beslissing van zijn vriend, ook al is die beslissing heel omstreken omdat euthanasie op dat moment nog niet officieel is toegelaten. Speck weet dat hij Mario op die manier steunt. Tegelijk is hij heel verdrietig, omdat hij weet dat Mario er op een bepaald moment niet meer zal zijn. Dat is ook hoe ik zelf denk over euthanasie, dus voor mij is het niet zo moeilijk om me in te leven in het personage van Speck".

"Thomas is niet alleen de boezemvriend, maar ook de huisarts van Mario. Ik heb als voorbereiding op mijn rol lang gepraat met de dokter die bij de echte Mario Verstraete euthanasie heeft toegediend. Wat doet het met een mens om als eerste dokter in België die beslissing te nemen? Hoe ga je daarmee om? Wat brengt dat teweeg? Om zo veel mogelijk te weten te komen over MS als ziekte, ben ik samen met Koen (Degraeve, red.) naar het Nationaal Multiple Sclerose Centrum in Melsbroek geweest, een behandelcentrum voor mensen met MS. We hebben daar lange gesprekken gevoerd met MS-patiënten. Gesprekken die me altijd zullen bijblijven".

"Mijn personage duikt in de film op zodra Mario een rolstoel nodig heeft voor zijn verplaatsingen. Kinesist Glenn komt hem dagelijks stretchen. Naarmate Mario zieker wordt, komt Glenn vaker langs, soms tot drie keer per dag. Glenn komt dichterbij Mario te staan. Ze worden vrienden. Glenn is altijd met zijn job bezig en probeert het Mario zo aangenaam mogelijk te maken. Hij gaat vrij rationeel met de ziekte van Mario om en legt zich ook vrij snel neer bij diens euthanasievraag. Omdat hij voelt dat het voor Mario misschien de juiste keuze is? Om me voor te bereiden op mijn rol, ben ik bij een kinesist van de MS-kliniek in de leer geweest. Hij heeft me de basistechnieken geleerd en getoond hoe ik iemand moet stretchen. Of het me bezighoudt hoe MS-patiënten en de familie en vrienden van de echte Mario de film zullen beoordelen? Ik heb het volste vertrouwen in het scenario dat Nic Balthazar heeft neergeschreven. Het komt bij mij heel evenwichtig over".

"Ik ben 12 jaar en heb in De Ronde meegespeeld als Leon die een dagje bij zijn oma en opa blijft terwijl zijn mama werkt.

In *Tot altijd* ben ik het zoontje van Mario. In een bepaald deel van de film ben ik 8 jaar, in een ander 10. Ik ben vrij klein voor mijn leeftijd, daarom lukt het om een jongen te spelen die jonger is dan ik in feite ben. Nic en de acteurs hebben me veel verteld over MS. Ik vind het geen toffe ziekte. Wat ik de moeilijkste scène vond? Niet toen ik afscheid moest nemen van Mario, mijn papa in de film. Wel toen ik de scène daarvoor moest spelen, als Milan wakker wordt de dag dat zijn papa zal doodgaan. Ik wist echt niet hoe ik me toen moest voelen. Gelukkig krijg ik van Nic veel uitleg hoe ik me moet inleven in mijn personage.

De andere acteurs helpen me ook zeer goed. Het zijn echte vrienden geworden".

De opnames van Tot altijd waren gespreid over 35 opnamedagen. Maczima woonde de 21ste draaidag bij. Op het ogenblik dat je dit artikel leest, zijn alle opnames achter de rug en is Nic Balthazar druk in de weer met de montage van de film. In het februari-nummer van Maczima laten we hem uitgebreid vertellen over zijn nieuwe film.

"Lynn is een levenslustige vrouw die voluit voor het leven kiest. Het feit dat haar zieke vriend Mario voor de dood kiest, is voor haar heel hard. Onbewust neemt ze daardoor afstand van Mario, hoe graag ze hem ook ziet en hoe graag ze hem wil helpen om in het leven te staan. In de scène in de duinen en op het strand proberen Mario's vrienden hem de schone dingen van het leven te laten zien in de hoop dat Mario uiteindelijk toch voor het leven zal kiezen. Maar als Mario vernederd in de toiletten belandt, voelen ze dat de kans dat hij op zijn beslissing zal terugkomen, kleiner is dan ooit. Het is emotioneel heel zwaar om in deze film te spelen. Ik voel soms heel heftige emoties op momenten dat dit volgens het scenario niet hoeft. En op momenten dat die emoties er wel horen te zijn, voel ik soms helemaal niets. In *Tot Altijd* stel ik me als actrice heel kwetsbaar op. Ik heb niets om me achter te verstoppen, waardoor ik me ook als mens heel kwetsbaar voel".